

Krimplustrum

Vijf jaar al brokkelt de werkgelegenheid in de accountancy af. Naarmate de jaren vorderen, wordt de omvang ervan duidelijker. Ingrijpende herschikking van de bedrijfsactiviteiten is de oorzaak. De contouren van de accountancy nieuwe stijl zijn al zichtbaar. Maar herstel van werkgelegenheid zit er niet in.

TEKST: HENK VLAMING | BEELD: DREAMSTIME

Champagnekurken zullen er niet knallen. Toch beleeft de accountancy haar eerste lustrum van krimpende werkgelegenheid. Vijf achtereenvolgende jaren staat de arbeidsmarkt onder druk. Niemand die nog opkijkt van sluitingen, reorganisaties en afvloeiingen. Maar dit jaar zijn de geluiden wel heel somber. Afgelopen voorjaar voorspelde accountantskoepel SRA een krimp van de werkgelegenheid van drie procent bij de 370 aangesloten kantoren, goed voor zeshonderd tot duizend arbeidsplaatsen. Advieskantoor Full Finance voorziet zelfs dat er vijfduizend banen zullen sneuvelen bij Nederlandse accountantskantoren. Voor het eerst meldden dit jaar de vakbonden zich openlijk aan de kantoorpoorten. Niet altijd even vriendelijk.

ROLLENDE KOPPEN

Steeds meer kantoren communiceren 'rollende koppen' en soms zelfs rode cijfers. Bij Alfa Accountants kromp het personeelsbestand met vijf procent. Accon avm meldde een daling van het personeelsbestand van 1.138 naar 1.067 fte's. Dit bij een krimpende omzet. Flynth boekte een verlies van zes miljoen euro over het afgelopen boekjaar, een miljoen meer dan in het boekjaar ervoor. De vestiging in Uden werd gesloten. Het kantoor kon in 2012 niet meer voldoen aan zijn afspraken met de Rabobank. En Countus worstelt als gevolg van de teruglopende markt met overbezetting, die dit jaar leidde tot efficiëncymaatregelen.

Door de opeenstapeling van slecht nieuws lijkt het alsof de accountancy nog maar pas in zwaar weer zit.

FREELANCE ACCOUNTANT PROFITEERT

Freelance accountants profiteren van de verslechterde arbeidsmarkt voor accountants. Volgens onderzoek van Hoofdkraan.nl, een webplatform voor freelancers en opdrachtgevers, is het gemiddeld uurtarief van de zelfstandige accountant dit jaar gestegen van 45 naar 83 euro. Vorig jaar was er nog sprake van een daling: van 65 naar 45 euro per uur. De groei van het tarief komt volgens Hoofdkraan.nl omdat mkb-bedrijven steeds vaker een beroep op de freelancer doen. Ook hogere kwaliteitseisen van opdrachtgevers spelen een rol.

'DE ZURE APPEL IS NIET ALLEEN DE VRUCHT VAN DE CRISIS.'

Toch krimpt de arbeidsmarkt voor accountants al vanaf 2008. Toen waren er de eerste signalen van een kentering in de welig tierende branche. Het begon in het voorjaar van 2008 en het speelde zich af in Engeland. In mei ontsloeg KPMG daar negentig medewerkers, overwegend werkzaam in *corporate finance* en *transaction services*. Een gevolg van de kredietcrisis, aldus de reactie destijds. "Dit zijn nu eenmaal de omstandigheden waar we op de markt mee te maken krijgen", aldus een woordvoerder van KPMG in Engeland.

VACATURESTOP

Er kwamen meer van zulke berichten. Britse accountantskantoren kondigden in de zomer van 2008 een vacaturestop af. In de Verenigde Staten schrapte Deloitte achthonderd banen.

In Nederland leed de sector toen nog geen centje pijn. In maart 2008 had het Centraal Bureau voor de Statistiek het over het groeiende personeelstekort in de zakelijke dienstverlening. BDO, Mazars en Grant Thornton zeiden in het najaar dat ze nog volop vacatures hadden. Joanknecht & Van Zelst haalde nieuwe medewerkers uit Suriname. Maar in november was het toch ook raak bij ons. Deloitte schrapte vijftig banen, hoofdzakelijk in de consultancy. Een halfjaar later voerde het kantoor werktijdverkorting in. Sindsdien is het nooit meer goed gekomen met de werkgelegenheid in de accountancy. Dat het toch zo lang rustig bleef bij de kantoren kwam door hun geringe omvang. Van massale uitstroom was geen sprake. "Het is niet altijd duidelijk of verloop gewenst of geforceerd is", zegt Theo Reuters, hoofd Human resource management van SRA. "Er zijn ook mensen bij accountantskantoren die zelf besluiten om te vertrekken omdat zij zien dat het toekomstperspectief minder wordt. Van ontslag is dan uiteraard geen sprake."

DEMPENDE FACTOR

De sociale verbondenheid tussen leiding en werkvloer was een andere dempende factor. "Ik ken verhalen van

KRIMP BIJ DE BIG FOUR

De big four in Nederland krimpen, maar niet allemaal. **EY** meldde in het jaarverslag 2011/2012 nog een groei van 88 fte's, maar daarna zette de krimp in. "Kostenbesparende maatregelen worden al sinds enkele jaren doorgevoerd en zullen vanwege het uitblijven van economische groei een dagelijkse realiteit blijven", aldus een toelichting van EY vorig jaar. Ook op partnerniveau is per saldo sprake van een lichte krimp. Bij **KPMG** voltrok zich hetzelfde scenario. In het boekjaar 2011/2012 groeide het aantal fte's met 47, maar daarna daalde de personeelsbezetting. Afgelopen jaar vervielen er door reorganisatie zeventig arbeidsplaatsen. De organisatie meldde dat er overigens nog steeds nieuw talent wordt geworven.

Bij **Deloitte** begon ook dit boekjaar een lichte personele krimp. Die is volgens het kantoor ontstaan door krimp in de traditionele business en toenemende activiteiten in India, bedoeld om de blijvende prijsdruk het hoofd te kunnen bieden. Bij de adviesdiensten kwam er overigens werk bij.

PwC is de enige organisatie die vorig jaar nog personele groei vertoonde waar de rest met krimp bezig was. In het boekjaar 2011/2012 meldde de organisatie dat er tweehonderd banen waren bijgekomen, terwijl het jaar ervoor nog sprake was van krimp. Over de actuele stand van zaken doet PwC nog geen mededelingen.

'BEPAALED WERKZAAMHEDEN DROGEN GEWOON OP.'

partners die proberen om medewerkers te plaatsen bij cliënten”, zegt Sjoerd Anjema, voorzitter van de commissie hrm (human resource management) van SRA. “Is dat niet mogelijk, dan wordt er gekeken naar omscholing of outplacement. Ze nemen er vaak de tijd voor, soms meer dan een halfjaar. Hierdoor is de sociale onrust bij accountantskantoren beperkt gebleven.” Ook het optimisme van trendwatchers werkte versluisend. In 2009 concludeerde de detacheringsbureau Yacht

GROEIERS IN DE KRIMP

Tegen de verdrukking in groeien sommige kantoren. Twee daarvan zijn franchiseorganisaties die accountants, administrateurs, fiscalisten en financieel adviseurs de mogelijkheid bieden om een eigen kantoor op te zetten. Ze proberen marktaandeel te veroveren door geautomatiseerde boekhoudsystemen, korte lijnen, brede dienstverlening, vaste tarieven en lage overheadkosten. In tegenstelling tot veel kantoren oriënteren de groeiers zich op de onderkant van het mkb. Vanuit deze positie proberen ze ook hogerop in het mkb voet aan de grond te krijgen.

Een van de groeiers is **OAMKB**. In 2010 waren er dertien franchisehouders aangesloten bij deze netwerkorganisatie. Dat zijn er inmiddels 29. Er werken 45 mensen. “Wij gaan het gesprek aan met elke belangstellende ondernemer en toetsen op vakmanschap en ondernemerschap”, aldus directeur Pascale Petiet. “Zodra die aanwezig zijn, helpen wij hen met training en financiering om een eigen praktijk te starten. Dit jaar hebben zich zes nieuwe ondernemers aangesloten. We groeien niet snel, want begeleiding van franchisehouders kost tijd. Maar we groeien wel gestaag.

Een andere groeier is **Kubus**, dat eveneens via een franchiseformule werkt waar accountants, fiscalisten, adviseurs en andere financiële dienstverleners zich bij aan kunnen sluiten. Kubus heeft gekozen voor de coöperatieve rechtsvorm. Ook deze organisatie faciliteert starters om een eigen praktijk op te zetten. Daarnaast kunnen zelfstandige ondernemers zich aansluiten. Sinds de oprichting in 2003 groeit het netwerk met ongeveer tien vestigingen per jaar. Er zijn nu 96 vestigingen met ruim tweehonderd medewerkers die actief zijn in het mkb. “Dit jaar willen we de honderdste vestiging aansluiten. We zijn fullservice en bieden alle deskundigheden, van arbeidsrecht tot financieringsadvies”, zegt directeur Wim van der Ven. “Onze dienstverlening is volautomatisch. Overleg met de klant verloopt via Skype en we houden er geen duur hoofdkantoor op na. Lage kosten, brede diensten. Wij staan model voor het accountantskantoor van de toekomst.”

op basis van een onderzoek dat de registeraccountant resistent was voor recessie. “Voor accountants met drie tot tien jaar werkervaring ligt de wereld nog open. Dit blijft een hele courante doelgroep”, constateerde competence director Erik Kolthof van Yacht.

Maar nu is het gedaan met bezwingelingen en nuances. In de eerste helft van vorig jaar daalde het aantal vacatures voor accountants met 28 procent. In de tweede helft bedroeg de krimp achttien procent. Bergopwaarts gaat het niet meer, ondanks een licht herstel (1,4 procent) van het aantal financiële vacatures in de eerste helft van dit jaar.

“Dat kleine plusje noem ik geen kentering”, zo reageert Kolthof van Yacht. “Het is een correctie op de grote daling, een stabilisatie van het aantal vacatures op een structureel lager niveau.”

EFFICIENCYSLAGEN

De zure appel is niet alleen de vrucht van de crisis. De accountancy zit in de hoek waar de klappen vallen, aldus een analyse van ABN Amro in mei 2013. De klantloyaliteit brokkelt af, mede een gevolg van de reputatieschade die de sector heeft opgelopen. Daarnaast kregen kantoren te maken met strengere regels en scherper toezicht. De bank wijst ook naar het rapport van de Autoriteit Financiële Markten over een tekortgeschoten zorgplicht van de kantoren. Ten slotte is de financiële weerbaarheid een punt van zorg, aldus ABN Amro. Solvabiliteit, liquiditeit en arbeidsproductiviteit staan bij sommige kantoren onder druk.

Dit is het decor bij een vernieuwing die zich al wat langer voltrekt in de sector. De technologie heeft geleid tot geautomatiseerde oplossingen voor het aloude boekhouden. Het een na het andere kantoor voert dan ook geautomatiseerde dienstverlening in en probeert nieuwe dienstverlening te ontwikkelen, van pensioenadvies tot advies over financieringsmogelijkheden.

ONOMKEERBAAR

De ingeslagen weg naar nieuwe dienstverlening is onomkeerbaar. Steeds nadrukkelijker manifesteren accountants zich als adviseurs. De bouwstenen voor hun adviezen komen uit financiële data van klanten, die automatisch worden gegenereerd. Handwerk wordt zoveel mogelijk uitgebannen. Dat is tenminste het idee. “Bepaalde werkzaamheden drogen gewoon op”, aldus Anjema (SRA). “Vaak is dat het lager gekwalificeerde werk. Medewerkers die dit werk uitvoerden krijgen andere functies aangeboden, of er worden

'HET IS WELISWAAR MINDER DAN VROEGER, MAAR NOG ALTIJD ZIJN ER KANSEN IN DE ACCOUNTANCY.'

Zie ook
Accountant.nl/
Vaktechniek

'HEEL VEEL KANTOREN HEBBEN EEN AUTOMATISERINGSSLAG GEMAAKT, WAAR ZE NIETS MEE DOEN.'

oplossingen elders gezocht. De meeste kantoren hebben deze omslag in werkzaamheden zien aankomen, maar de crisis heeft die versneld."

De transitie naar moderne adviespraktijk is bij de meeste kantoren nog niet voltooid. Zij hebben moeite met het ontwikkelen van adviesvaardigheden en vooral van de automatisering. "Heel veel kantoren hebben een automatiseringsslag gemaakt, waar ze niets mee doen", aldus Reindert Doorn van Docco, een it-bedrijf dat zich volledig op accountantskantoren richt. "Zo zijn er klantportals ontwikkeld waar medewerkers noch klanten gebruik van maken. Kantoren hebben vaak geen idee wat ze ermee moeten."

COMFORTZONE

"Het is niet de techniek van kantoren die achterblijft, maar de medewerkers en de organisatiecultuur. Van professionals in de kantoren wordt heel veel verwacht. Ze moeten adviseur worden, weg uit hun comfortzone. Maar vaak hebben ze geen idee hoe dat moet. Dit is geen it-vraagstuk, maar verandermanagement."

De druk in de organisaties wordt er ondertussen niet minder op. In februari klaagde CNV Dienstenbond over de botte bijl waarmee sommige accountantskantoren ontslagen doorvoeren. "Ik krijg mailtjes van leden die melden dat werkgevers eenzijdig afspraken openbreken", aldus bestuurder Roderik Mol. "Dat verwacht je niet in een branche als de accountancy, die ethische principes nastreeft."

GEEN WOESTENIJ

Voorlopig zit een terugkeer naar de oude tijden van het grote groeien er niet in. Nieuwe werkgelegenheid is

VAN WERKLOZE TOT ONDERNEMER

Jack van Wezenbeek

"Sinds mijn twintigste werkte ik bij middelgrote kantoren en later als financieel manager bij een bedrijf. In 2009 werd ik werkloos door de crisis. Een jaar lang solliciteerde ik, maar ik liep tegen de vijftig en anderen op de arbeidsmarkt waren jonger en goedkoper dan ik. Een jaar zat ik zonder werk. Toen pas ging ik nadenken over het zelfstandig ondernemerschap. Toen hoorde ik van de mogelijkheid op een bijeenkomst van een franchiseketen in de financiële dienstverlening. Administratie was mijn vak, daar wilde ik iets mee zonder dat ik boekhouder wilde zijn. Ik wil mkb-ondernemers adviseren. Hoe die met personeel, btw, fiscale vraagstukken, pensioen moeten omgaan. De klassieke accountant heeft daar geen tijd voor, behalve als daar een rekening voor kan worden gestuurd. Nu maak je afspraken, betaalt een vast bedrag, of je als klant honderd keer belt of één keer, en ik wordt ondersteund door automatisering. Die moderne vorm van dienstverlening sprak mij aan. Ik heb een competentietest en een ondernemerstest afgelegd, waar ik goed doorheen kwam. Daarna stelde ik een ondernemersplan op. Nu heb ik mijn eigen administratiekantoor in Tilburg in de franchiseketen. Ik werk nu in een netwerk van andere ondernemers, accountants die het anders willen doen. De kracht is dat ik een heel netwerk van ondernemers uit de franchiseketen achter me heb staan. Ik ben financieel manager, maar ik werk samen met btw-specialisten en andere deskundigen. Sommigen zijn sterk in de uitvoering, ik voel me thuis bij advies. Het is goed dat ik later ben ingestapt. Als starter moet je niet te licht zijn. Ik neem jaren van ervaring mee. Negen van de tien vragen van klanten heb ik al vaker gehoord. De antwoorden heb ik allemaal paraat."

'ALS STARTER MOET JE NIET TE LICHT ZIJN. IK NEEM JAREN VAN ERVARING MEE.'

evenmin in zicht, zeker niet voor de medewerkers die nu niet meer passen. "Nieuwe dienstverlening vraagt soms om vaardigheden die er nog niet zijn", zegt Theo Reuters van SRA. "Zo moet je voor pensioenadviesing gecertificeerd zijn."

Daarnaast is het einde van de crisis volgens hem nog niet in zicht. "Er wordt gezegd dat de crisis voorbij is in 2015. Maar in 2008 verwachtten we dat de crisis in 2010 over zou zijn, en we zitten er nog in. Het is goed mogelijk dat de krimp in de accountancy blijft voortduren." Maar, zo besluit Kolthof (Yacht), we moeten ook niet doen alsof de accountancy een woestenis is geworden waar geen baan meer te vergeven is. "Dit jaar zijn er nog altijd meer dan 3.400 vacatures gepubliceerd. Dat is weliswaar minder dan vroeger, maar nog altijd zijn er kansen in de accountancy. Na al die jaren van forse groei is het wel wennen dat het allemaal minder gemakkelijk gaat." □